

Prijenos elektrona u heterogenom sustavu

Međupovršina između elektrode i otopine

Brojne metode u elektrokemiji temelje se na mjerenju, uz mjerenje potencijala, jakosti struje koja prolazi kroz određeni strujni krug u koji je uključen i određeni elektrokemijski članak.

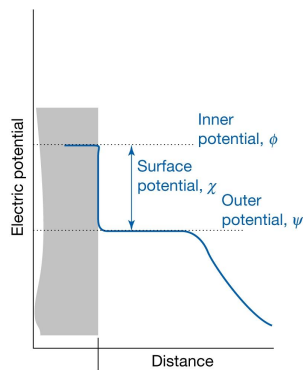
Jakost izmjerene struje ovisi o brzini prijenosa elektrona unutar elektroda, odnosno o brzini prijenosa elektrona između faza određenog sustava.

Električni potencijal površine

Električni potencijal površine na određenoj udaljenosti od metalne elektrode djelimo na unutrašnji (Galvanijev) potencijal ϕ , površinski (Volting) potencijal χ i vanjski (Votini) potencijal ψ .

Na udaljenosti od oko 100 nm od površine elektrode potencijal se vrlo malo mijenja s udaljenosti.

Razliku unutrašnjeg i vanjskog potencijala nazivamo Galvanijeva razlika potencijala $\Delta\phi$.

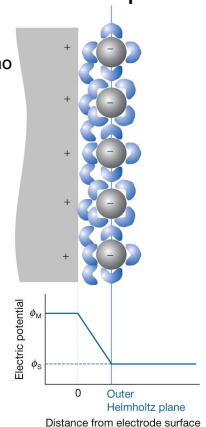
Međupovršina između elektrode i otopine

Prijenos elektrona u heterogenim sustavima (npr. između metalne elektrode i elektrolita), kao i u homogenim, uključuju tunelske efekte.

Međupovršina između elektrode i otopine razmatra se pomoću nekoliko modela.

Jednostavni model **električnog dvosloja** međupovršinu na granici između faza opisuje kao dvije čvrste plohe pozitivnog i negativnog naboja.

Između pozitivne i negativne plohe postoji razlika u električnom potencijalu (Galvanijeva razlika potencijala).

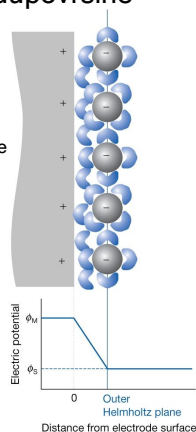

Helmholtzov model međupovršine

Složeniji modeli međupovršine nastoje dobro opisati postepene promjene strukture.

Helmholtzov model slojeva uključuje solvativane ione na površini metalne elektrode. Ioni su odmaknuti od metalne površine molekulama otapala. Električni naboj raspoređen je u **vanjskoj i unutrašnjoj Helmholtzovoj ravlini**.

Električni potencijal se linearno mijenja od potencijala metalne elektrode ϕ_M do potencijala otopine ϕ_S .

Gouy-Chapmanov model međupovršine

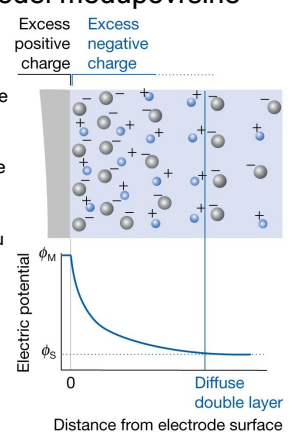
Gouy-Chapmanov model difuznog dvosloja uzima u obzir termičko gibanje iona.

Ioni suprotnog naboja od površine drže se vrlo blizu površine.

Koncentracije iona u blizini površine su različite od koncentracija u otapalu.

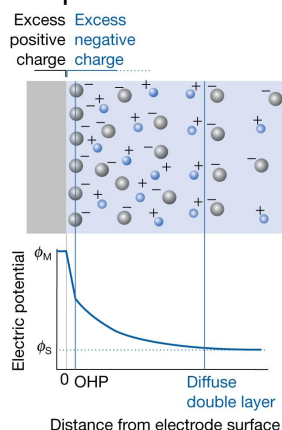
Ioni se termički gibaju.

Svaki ion okružuje ionska atmosfera iona suprotnog naboja.

Sternov model međupovršine

Sternov model sastoji se od čvrstog i nepokretnog sloja iona najbližih elektrodi (Helmholtzova ravnina) te, prema otopini, difuznog i gibljivog sloja iona okruženih ionskom atmosferom.

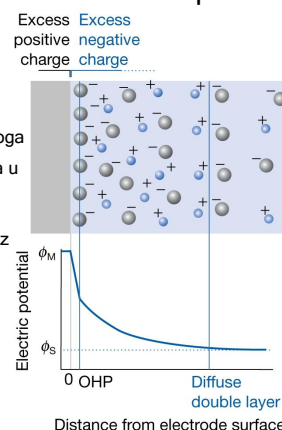
Međupovršina između elektrode i otopine

Koncentracije iona u blizini metalne površine elektrode su različite od koncentracije iona u otopalu.

Aktiviteti u blizini metalne elektrode stoga mogu biti vrlo različiti od aktiviteta iona u otopini (Debye-Huckel).

Uobičajeno je da se mjerenja izvode uz vrlo veliku ionsku jakost (npr. konc. elektrolita veću od 1 mol dm^{-3}).

U tom slučaju koeficijenti aktiviteta su gotovo konstantni.

Brzina prijenosa elektrona

Brzina reakcije na elektrodi izražava se kao količina produkta nastalog na određenoj površini elektrode u vremenu.

Brzina oksidacije biti će: $v_{\text{Ox}} = k_{\text{e}} [\text{Ox}]$

a brzina redukcije: $v_{\text{Red}} = k_{\text{a}} [\text{Red}]$

Redoks proces na elektrodi je povezan s prijenosom jednog elektrona po jednoj molekuli reaktanta, pa se definira jakost struje prema jednadžbi:

$$j_{\text{C}} = F k_{\text{C}} [\text{Ox}_1] \quad \text{za redukciju:} \quad \text{Ox}_1 + \text{e}^- \rightarrow \text{Red}_1$$

$$j_{\text{A}} = F k_{\text{A}} [\text{Red}_2] \quad \text{za oksidaciju:} \quad \text{Red}_2 \rightarrow \text{Ox}_2 + \text{e}^-$$

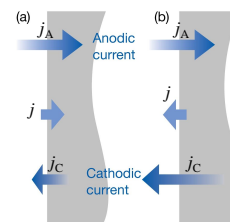
Brzina prijenosa elektrona

Katodna i anodna struja su međusobno suprotne, pa je ukupna jakost struje na elektrodi j jednaka razlici anodne i katodne jakosti struje:

$$j = j_{\text{A}} - j_{\text{C}} = F k_{\text{A}} [\text{Red}_2] - F k_{\text{C}} [\text{Ox}_1]$$

Kada je $j_{\text{A}} > j_{\text{C}}$, $j > 0$ struja je anodna,

kada je $j_{\text{A}} < j_{\text{C}}$, $j < 0$ struja je katodna.

Brzina prijenosa elektrona

Proces oksidacije ili redukcije molekule iz otopala uključuje:

- difuziju molekule kroz otopinu i međupovršinske slojeve oko elektrode
- desolvaciju molekule
- prijenos elektrona
- preraspodjelu solvatne sfere nakon prijenosa elektrona
- difuziju molekule kroz međupovršinske slojeve natrag u otopinu

Brzina prijenosa elektrona

Svaki od ovih stupnjeva zahtjeva određenu energiju aktivacije, konstanta brzine cjeloga procesa jednaka je:

$$k = B e^{\frac{\Delta^\ddagger G}{RT}}$$

Ukupna jakost struje na elektrodi j biti će jednaka:

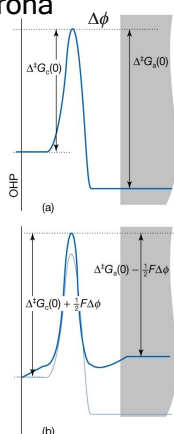
$$j = F B_{\text{A}} [\text{Red}] e^{-\frac{\Delta^\ddagger G_{\text{A}}}{RT}} - F B_{\text{C}} [\text{Ox}] e^{-\frac{\Delta^\ddagger G_{\text{C}}}{RT}}$$

Brzina prijenosa elektrona

Obzirom da unutar električnog dvosloja u blizini elektrode postoji razlika električnog potencijala $\Delta\phi$, aktivacijske Gibbsove energije za anodni i katodni proces na elektrodi razlikovati će se od odgovarajućih aktivacijskih Gibbsovih energija kada te potencijalne razlike ne bi bilo (0, α -eksp. koeficijent transfera ≈ 0.5):

$$\Delta^\ddagger G_C = \Delta^\ddagger G_C(0) + \alpha \cdot F \cdot \Delta\phi$$

$$\Delta^\ddagger G_A = \Delta^\ddagger G_A(0) - (1-\alpha) \cdot F \cdot \Delta\phi$$

Brzina prijenosa elektrona

Kada unutar električnog dvosloja u blizini elektrode postoji razlika električnog potencijala $\Delta\phi$, ukupna jakost struje na elektrodi j biti će jednaka:

$$j = FB_A [\text{Red}] e^{-\frac{\Delta^\ddagger G_A(0)}{RT}} \cdot e^{-\frac{(1-\alpha)F\Delta\phi}{RT}} - FB_C [\text{Ox}] e^{-\frac{\Delta^\ddagger G_C(0)}{RT}} \cdot e^{-\frac{\alpha F\Delta\phi}{RT}}$$

Ako je članak balansiran vanjskim izvorom istog potencijala i predznaka, struja ne protječe, razlika potencijala $\Delta\phi$ biti će jednaka potencijalu članka E .

Kako struja ne protječe kroz ovako balansiran članak,

$$j_A = j_C = j_0$$

j_0 - ukupna jakost struje izmjene

Butler-Volmerova jednadžba

Ako članak vrši rad, struja protječe, potencijal članka E se mijenja u E' . Razliku $E - E'$ nazivamo prenapon η .

$$\eta = E - E'$$

Takoder $\Delta\phi = E + \eta$,

Ukupna gustoća struje na elektrodi j biti će jednaka prema **Butler-Volmerovoj** jednadžbi:

$$j = j_0 \cdot \left(e^{\frac{(1-\alpha)F\eta}{RT}} - e^{-\frac{\alpha F\eta}{RT}} \right)$$

Butler-Volmerova jednadžba je pokazuje da je jakost struje koja protječe kroz članak razmjerna prenaponu η . Prenapon je rad koji treba dovesti da se proces prijenosa elektrona odvija određenom brzinom.

Amperometrijske i Voltametrijske titracije

Amperometrijske titracije

Temelje se na mjerenju promjene jakosti struje unutar određenog strujnog kruga koji uključuje i titriranu otopinu. Razlikujemo

- titracije s jednom indikatorskom i jednom referentnom elektrodom
- titracije s dvije referentne elektrode

Pogodne su zbog velike osjetljivosti na male koncentracije analita (npr. Karl-Fischerova titracija za određivanje tragova vode u organskim otapalima).

Amperometrijske titracije

Jakost izmjerene struje mijenja se:

- Promjenom koncentracije reaktanata tijekom titracije.
- Promjenom sastava otopine, pri čemu se promijeni redoks reakcija koja se odvija na indikatorskoj elektrodi.

$$j = j_A - j_C = F k_A [\text{Red}_2] - F k_C [\text{Ox}_1]$$

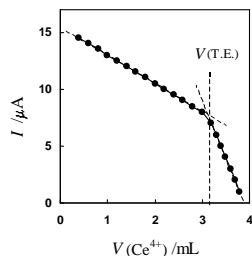
Amperometrijske titracije

Titracije s jednom indikatorskom i jednom referentnom elektrodom provode se pri naponu od 1-3 V.

Tijekom titracije dolazi do elektrolize otopine i na elektrodama se odvijaju one redoks reakcije za koje je potreban najmanji napon elektrolize.

Izmjerena struja ovisi o koncentracijama reaktanata koji sudjeluju u redoks reakciji.

Titracija Fe^{2+} s Ce^{4+} :

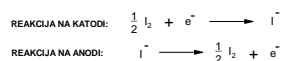

Amperometrijske titracije

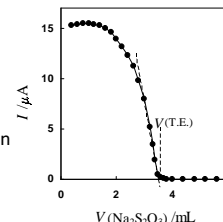
Titracije s dvije indikatorske elektrode provode se pri naponu od 0.01-0.10 V. Reakcija koja se odvijaju na elektrodama treba biti elektrokemijski reverzibilna.

• Titracija otopine joda s otopinom tiosulfata

• Prije točke ekvivalencije u otopini je prisutan redoks par I_2/I^- i na elektrodama se odvijaju reakcije:

• Nakon točke ekvivalencije u otopini je prisutan redoks par $\text{S}_2\text{O}_3^{2-}/\text{S}_4\text{O}_6^{2-}$.

Karl-Fischerova titracija

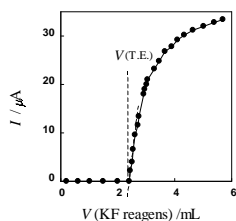
Amperometrijska titracija s dvije indikatorske elektrode za određivanje tragova vode (onečišćenje) u organskim otapalima.

Titrat je Karl-Fischerov reagens: otopina I_2 i SO_2 u piridinu i etanolu.

Dodatkom suviška titranta

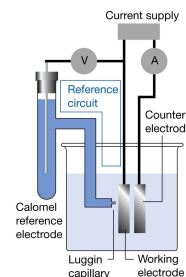
u otopini je redoks sustav I_2/I^- .

Voltametrija

Izvodi se mjerenjem jakosti struje u ovisnosti o potencijalu dovedenom do indikatorske elektrode unutar odgovarajućeg strujnog kruga. Mjeri se jakost struje u ovisnosti o dovedenom potencijalu na indikatorsku elektrodu.

- Polarografija (koristi živinu kapajuću elektrodu)
- Voltametrija
- Ciklička voltametrija

Ciklička voltametrija

Izvodi se mjerenjem jakosti struje u ovisnosti o potencijalu dovedenom do indikatorske elektrode.

Mjeri se jakost struje u ovisnosti o dovedenom potencijalu koji se mijenja u vremenu od određene početne do određene konačne vrijednosti i natrag na početnu vrijednost.

